

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/1227	13 april 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 25/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

Commodore

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/1227
d.d. 13 april 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlands Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v.

AMAD

Intern:

HMID

HSV

HMA

HPEA

MA-D

Archief

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

25/93

(Afgesloten 131600 APR 1993)

Kroatië

in Kroatië maakt melding van politieke verdeeldheid onder de Kroatische Serviërs. Sommigen zouden voorstander zijn van onderhandelingen met de Kroaten en bereid zijn tot concessies, terwijl anderen dergelijk overleg principieel afwijzen. Waarschijnlijk is deze controverse verscherpt door de recente verlenging van het mandaat van UNPROFOR voor Kroatië, waarbij op aandringen van de Kroatische regering een bepaling werd opgenomen dat de UNPA's integraal deel uitmaken van Kroatië. Vermoedelijk zijn sommige Serviërs hierdoor tot de conclusie gekomen dat internationale erkenning van hun onafhankelijkheid onmogelijk is. Deze onenigheid heeft mogelijk ten grondslag gelegen aan de recent gemelde kabinetscrisis in de "Servische" gebieden in Kroatië.

VN-vertegenwoordigers in Genève hebben gemeld dat Kroatië en de Kroatisch-Servische autoriteiten een staakt-het-vuren zijn overeengekomen, dat een einde moet maken aan de voortdurende incidenten in het zuiden van UNPA-zuid. In dat kader zouden de Kroaten de gebieden die zij in januari hebben veroverd in de "Pink Zones" ontruimen en onder toezicht van UNPROFOR stellen. De Serviërs zouden in ruil hun zware wapens in de regio binnen twee weken eveneens onder VN-toezicht stellen. Op korte termijn zijn onderhandelingen voorzien over de toekomst van de UNPA's. Overigens is het betreffende akkoord nog afhankelijk van politieke instemming door het parlement van de Krajina.

Mogelijk is dit een indicatie dat in de bovenvermelde politieke onenigheid onder de Kroatische Serviërs, de voorstanders van onderhandelingen de overhand hebben. Ook de afspraak over onderhandelingen over de uitvoering van het VN-vredesplan voor Kroatië wijst in die richting. Overigens kan betwijfeld worden of de Serviërs politieke goedkeuring aan dit akkoord zullen hechten en of zij daadwerkelijk hun zware wapens onder VN-toezicht zullen plaatsen. Vermoedelijk gaan de Kroaten ervan uit dat de Serviërs de uitvoering van de bestandsbepalingen zullen doorkruisen, hetgeen een aanvullende rechtvaardiging zou opleveren voor militaire actie tegen de UNPA's.

In ieder geval heeft kol Novakovic, de bevelhebber van de "Servische strijdkrachten" in Kroatië, ten overstaan van leden van de EG-waarnemersmissie verklaard dat de Serviërs wantrouwen blijven koesteren ten opzichte van de Kroatische intenties. Daarom zullen zij (de Serviërs) volgens Novakovic niet instemmen met algemene overeenkomsten met een breed karakter, doch slechts met kortstondige, lokale bestanden om gevangenen uit te wisselen. Indien de Serviërs in deze geest hebben ingestemd met het genoemde bestand, moet er van worden uitgegaan dat dit geen lang leven beschoren zal zijn.

De bestandsovereenkomst heeft nog niet geleid tot een afname van de incidenten in Kroatië. In alle UNPA's blijft sprake van groeiende spanning. In het Paasweekeinde is door Kroatische media herhaaldelijk melding gemaakt van Servische beschietingen op Kroatische steden aan de Dalmatische kust. Dergelijke incidenten kunnen voor de Serviërs contra-productief werken, omdat zij de binnenlandse politieke druk op de Kroatische regering voor acties tegen de Serviërs vergroten. Overigens moet er ook rekening mee worden gehouden dat de Kroatische propa-

ganda door middel van deze meldingen op handen zijnde militaire acties tegen de UNPA's reeds bij voorbaat wil rechtvaardigen.

De voormalige Kroatische premier Sarinic is door president Tudjman benoemd tot zijn persoonlijke veiligheidsadviseur. Dit geeft aan dat het ontslag van Sarinic en zijn regering vorige maand niet, zoals werd vermoed, verband hield met politieke tegenstellingen binnen de regeringspartij HDZ. Vermoedelijk wordt van Sarinic's opvolger Valentic, die de meeste ministers uit het vorige kabinet heeft overgenomen, een meer slagvaardig beleid verwacht bij de bestrijding van de economische problemen van het land. Overigens is opmerkelijk dat in de nieuwe regering, zoals voorheen wel het geval was, geen functionaris expliciet is belast met de betrekkingen met de EG-waarnemersmissie en UNPROFOR. Het is echter voorbarig om hieruit op te maken dat Kroatië de betrekkingen met de vredesmacht nu een lagere prioriteit toekent.

Op 2 april hebben _____ in Knin, de hoofdstad van de Krajina, melding gemaakt van het feit dat een ongeïdentificeerd jachtvliegtuig over de stad vloog. Dit zou de eerste keer zijn sinds een jaar dat in Knin een dergelijke waarneming werd gedaan. Gezien het toezicht op militaire vluchten boven Bosnië-Herzegovina moet worden aangenomen dat het hier één van de (weinig) Kroatische jachtvliegtuigen van het type MiG 21/FISHBED betrof. Deze melding zal het Servische wantrouwen ten opzichte van de Kroaten versterken.

Bosnië-Herzegovina

Het team van _____ dat actief is in west-Bosnië (rond Bihac) heeft onlangs een bezoek gebracht aan de regionale commandant van de HVO, de belangrijkste Kroatische militie in Bosnië-Herzegovina. Deze bevestigde dat een Kroatische aanval op de aangrenzende UNPA's -zuid en -noord op handen is en toonde zelfs een kaart met waarschijnlijke aanvalsroutes. Nog opmerkelijker is dat hij stelde dat hij in geval van zo'n aanval zijn eigen eenheden zou inzetten om de (Kroatische) Serviërs in de rug aan te vallen. Deze melding onderstreept eens te meer dat er nauwe banden bestaan tussen het Kroatische opperbevel in Zagreb en de HVO. Zij bevestigt ook eerdere Servische vermoedens dat een Kroatische actie tegen de UNPA's grensoverschrijdende implicaties kan hebben.

De bevelhebber van de Britse troepen in Bosnië-Herzegovina meldt dat de HVO in centraal-Bosnië op het punt staat haar operaties tegen de Moslims te hervatten. Doel zou zijn de onder het Vance-Owenplan aan de Kroaten toegewezen delen van de republiek te zuiveren van Moslims. Deze melding geeft eens te meer aan dat nieuwe vijandelijkheden tussen beide etnische groeperingen, wier samenwerking grotendeels is ingegeven door pragmatische overwegingen, op korte termijn waarschijnlijk zijn.

Overigens zijn er ook meldingen dat de Kroatische president Tudjman en zijn Bosnische ambtgenoot Izetbegovic eind vorige maand zijn overeengekomen dat Kroatië wapens zal gaan leveren aan de Bosnische strijdkrachten in ruil voor Bosnische elektriciteitsleveranties aan Kroatisch Dalmatië. Dit zou de aanwezigheid verklaren van transporthelikopters van het type MI-8/17 HIP op het door de Moslims beheerste vliegveld van Tuzla. Vorige maand heeft Kroatië een aantal van deze helikopters verworven vanuit het GOS. Overigens onderstreept deze melding de ambivalentie in de betrekkingen tussen de Moslims en de (Kroatische en Bosnische) Moslims. Enerzijds werken zij samen tegen de Servische agressie in Bosnië-Herzegovina. Anderzijds is er voortdurend sprake van onderlinge wrijvingen, die vooral verband houden met het feit dat beide etnische groeperingen tegengestelde concepten hanteren met betrekking tot de toekomst van Bosnië-Herzegovina.

De Bosnisch-Servische leider Karadzic heeft het afgelopen weekeinde verklaard dat de NAVO-operaties ter afdwinging van het VN-verbod op militaire vluchten

boven Bosnië-Herzegovina zinloos zijn. Hij stelde echter dat hij zijn eenheden had opgedragen geen militaire acties tegen de NAVO-vluchten te ondernemen. Overigens wees hij erop dat de Kroaten en Moslims er belang bij hebben wèl provocaties tegen deze vluchten uit te voeren. Zoals reeds eerder gemeld, hebben de Bosnische Moslims vermoedelijk met name ingestemd met het Vance-Owenplan omdat dit een stap zou kunnen betekenen naar een verdergaande buitenlandse militaire interventie in Bosnië-Herzegovina. Tegen deze achtergrond is geweld van Moslim-zijde tegen geallieerde vliegtuigen, zeker indien de verantwoordelijkheid daarvoor aan Servische zijde kan worden gelegd, niet uit te sluiten.

De militaire bevelhebber van de Bosnische Serviërs, (de voormalige JNA-)generaal Mladic, heeft gesteld dat zijn eenheden zich nog steeds houden aan het bestand dat vorige week gesloten was voor de omgeving van Srebrenica. Hij toonde zich bereid dit bestand te verlengen. Mladic beschuldigde de Bosnische regeringsstrijdkrachten (die in de praktijk met name uit Moslims bestaan) ervan dat zij in oost-Bosnië een offensief zijn gestart. De rapporten van VN-zijde spreken echter van Servische aanvallen. Mogelijk heeft Mladic met zijn uitspraak een rechtvaardiging willen geven voor de Servische acties, die met name tegen de burgerbevolking van Srebrenica zijn gericht.

UNPROFOR heeft de afgelopen dagen grote moeite gedaan om een ontmoeting tot stand te brengen tussen Mladic en zijn ambtgenoot van de Bosnische strijdkrachten, Halilovic. Als enig thema was de toestand rond Srebrenica voorzien. Halilovic had gisteren toegezegd te zullen terugkomen van zijn eerdere weigering Mladic te ontmoeten. De beoogde ontmoeting is echter niet tot stand gekomen, omdat Halilovic niet aanwezig was. Vermoedelijk moet deze opstelling worden uitgelegd als een protest tegen de Servische acties rond Srebrenica. De afgelopen week had Halilovic om die reden geweigerd Mladic te ontmoeten.

UNPROFOR is in verlegenheid gebracht omdat Servische milities in een VN-hulptransport naar Sarajevo, bestemd voor de Moslims, munitie hebben aangetroffen. De achtergrond van dit incident is nog niet bekend. Het kan echter grote gevolgen hebben, omdat de Servische propaganda een argument heeft verkregen om de onpartijdigheid van de VN in twijfel te trekken. Ook kunnen zij in het vervolg controles en wegblokkades voor VN-konvoien rechtvaardigen met verwijzing naar dit incident. Tegen deze achtergrond moet niet worden uitgesloten dat de Serviërs zelf betrokken zijn geweest bij het plaatsnemen van de munitie.

Onlangs hebben VN-functionarissen de wapenfabriek bij Novi Travnik (centraal-Bosnië) bezocht. Volgens hun rapport produceert de fabriek mortieren, howitzers en raketwerpers voor de Bosnische strijdkrachten en mogelijk ook voor de HVO. Deze melding is zeer opmerkelijk, omdat de wapenproductie in de oude Joegoslavische federatie over het hele land verdeeld was en daarbij zodanig gespecialiseerd, dat geen van de republieken zelfstandig in staat was meer dan eenvoudige wapens te produceren. Alle voormalige Joegoslavische deelstaten hebben inmiddels pogingen ondernomen om een "eigen" wapenproductie op te bouwen, maar worden daarbij ernstig gehinderd door gebrek aan grondstoffen en kennis. Hoewel ook de directie in Novi Travnik melding maakte van dergelijke problemen, lijkt zij inmiddels in staat relatief geavanceerde wapensystemen te produceren.

De Albanese premier Meksi heeft de afgelopen week een ontmoeting gehad met de Bosnische minister van Defensie Rajic (een Kroaat). Daarbij kondigde Meksi aan dat zijn land nauwere banden wil ontwikkelen met Bosnië-Herzegovina. Deze melding zal vermoedelijk de Servische vrees versterken voor "omsingeling" door islamitisch georiënteerde landen, zeker indien, zoals is gesuggereerd, Albanië (Moslim-)vluchtelingen uit Bosnië-Herzegovina gaat opnemen.

Internationale vredesinspanningen

De Veiligheidsraad heeft besloten de besluitvorming over het voormalige Joegoslavië vooralsnog uit te stellen. Daarbij speelt een aantal factoren een rol. Allereerst twijfelt een aantal lidstaten aan de wenselijkheid om het Vance-Owenplan officieel te aanvaarden nu het parlement van de Bosnische Serviërs heeft geweigerd met deze plannen in te stemmen en ook de Moslims onder invloed daarvan dreigen hun handtekening ongedaan te maken. De Amerikaanse regering heeft daarentegen openlijk gezinspeeld op het opheffen van het wapenembargo tegen Bosnië-Herzegovina als reactie op de Servische weigering. Zoals bekend dringt de Bosnische regering voortdurend aan op die opheffing, opdat zij zich adequaat kan bewapenen tegen de Servische agressie.

Een hoofdrol speelt ook het feit dat de Russische regering uitstel van besluitvorming in de Veiligheidsraad heeft afgedwongen inzake de verscherping van sancties tegen "Joegoslavië". Eerder had de Russische delegatie reeds met een veto tegen een ontwerpresolutie van die strekking gedreigd omdat zij de voorziene sancties niet opportuun en te streng achtte. Daarbij werd verwezen naar sterke pro-Servische stromingen in de Russische binnenlandse politiek. Er zijn indicaties dat verdere besluitvorming is uitgesteld tot na het referendum in Rusland van 25 april, dat een richting moet geven aan de interne politiek van het land.

De West-Europese Unie (WEU) heeft besloten personeel en materieel te leveren om de oeverstaten van de Donau (Roemenië, Bulgarije en Hongarije) te assisteren bij controle op de naleving van de VN-sancties tegen "Joegoslavië". Zoals bekend hebben de betreffende staten er herhaaldelijk op gewezen dat zij adequaat materiaal ontberen om deze controle zelfstandig uit te voeren. Overigens speelt hierbij ook een rol dat de betreffende landen door het embargo belangrijke inkomsten verliezen en er bovendien voor terugschrikken een conflict met Servië, in militair opzicht een regionale grootmacht, te riskeren. Derhalve moet worden aangenomen dat de samenwerking tussen de WEU en de autoriteiten van de betreffende landen niet altijd vrij zal zijn van spanningen.

Overigens heeft de vertegenwoordiger van Italië, de huidige WEU-voorzitter, gesteld dat de WEU-operatie niet hoeft door te gaan als de Bosnische Serviërs alsnog het vredesplan ondertekenen. Hiermee wordt eens te meer de nadruk gelegd op de directe verantwoordelijkheid van "Joegoslavië" voor het conflict in Bosnië-Herzegovina. Een direct verband is echter moeilijk aantoonbaar. Enerzijds neemt het aantal meldingen van directe militaire betrokkenheid van de "Joegoslavische" strijdkrachten bij het conflict in de buurrepubliek toe. Anderzijds heeft de Servische president Milosevic zich de afgelopen weken ingespannen om de Bosnische Serviërs ertoe te bewegen het plan van Vance en Owen te ondertekenen.

Servië/Montenegro

Er zijn aanwijzingen dat Servië momenteel een derde van zijn Bruto Nationaal Product besteedt aan het in stand houden van de "Servische Republiek" (in Bosnië-Herzegovina). Het leeuwedeel daarvan wordt niet uitgegeven aan het leger van die republiek, die zich vooral bedient van voorraden van de "oude" JNA. Het merendeel van de kosten zou voor rekening komen voor voedsel en salarissen voor personen wier bestaansmiddelen zijn verdwenen. Indien deze melding, die overigens geloofwaardig aandoet, juist is, zou dit tenminste voor een deel een verklaring kunnen van de bovenvermelde tussenkomst van Milosevic.

Tegen deze achtergrond zijn nieuwe Servische "vredesinitiatieven" mogelijk. Milosevic moet daarbij echter ernstig rekening houden met extreem-nationalistische stromingen binnen en buiten Servië, die zich keren tegen elke concessie aan de Kroaten en Moslims. In dit verband is vermeldenswaard dat de leider van de Servische Radicale Partij, Seselj, die wordt gezien als de belangrijkste vertegenwoordiger van de extreem-nationalistische stroming, nog onlangs pleitte voor

samenvoeging van de "Servische" delen van Bosnië-Herzegovina, Kroatië en "Joegoslavië".

Volgens recente meldingen hebben van de meer dan 2000 wagonladingen goederen die Bulgarije hebben verlaten met bestemming Macedonië, er minder dan 100 die republiek bereikt. De rest zou in beslag zijn genomen door Servië, dat op die manier meer dan 90.000 ton goederen, onder meer kunstmest, ijzererts en voedingsmiddelen heeft verworven. Deze melding vormt een illustratie van de methoden waarmee Servische autoriteiten het embargo ontduiken. Tevens geeft zij aan hoe problematisch de controle op de naleving van dit embargo is.

Macedonië

Macedonië is vorige week door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties toegelaten als lid. Hiermee is feitelijk de diplomatieke erkenning van de republiek gerealiseerd. De betreffende toelating was het gevolg van een compromis met Griekenland, dat zich verzet tegen erkenning onder de naam "Macedonië". Vooral nog wordt Macedonië aangeduid als de "Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië". Op grond van het compromis moeten de Macedonische en de Griekse regeringen binnen twee maanden overeenstemming bereiken over een definitieve benaming. Het is echter twijfelachtig of dit resultaat zal opleveren. De Macedonische regering is de afgelopen weken onder grote binnenlandse druk komen te staan omdat zij heeft ingestemd met het genoemde compromis. Zij heeft aangegeven het compromis slechts te beschouwen als een middel om de erkenning van het land dichterbij te brengen en onderstreept dat zij niet zal instemmen met een andere definitieve benaming dan "Macedonië".

Conclusie/voorzicht

De situatie in Kroatië is zeer gespannen. Servische leiders geven voortdurend aan bevreesd te zijn voor een op handen zijnde Kroatische aanval. Tegen deze achtergrond is er sprake van politieke onenigheid tussen een stroming die bereid is tot onderhandelingen met, en concessies aan de Kroaten, en een stroming die dergelijke compromissen afwijst. Er zijn indicaties dat eerstgenoemde stroming de overhand heeft, maar deze worden weerlegd door meldingen van provocatief Servisch optreden in het Dalmatische kustgebied. Een eventueel Kroatisch optreden tegen de UNPA's, dat gezien eerdere meldingen van troepenconcentraties waarschijnlijk is, kan grensoverschrijdende consequenties hebben.

De kans op vruchtbaar vredesoverleg voor Bosnië-Herzegovina blijft uiterst klein. De Bosnische Serviërs zeggen zich te houden aan het staakt-het-vuren, maar er is ook in deze republiek sprake van Servische provocaties. De Serviërs hebben toegezegd niets te zullen ondernemen tegen westerse vliegtuigen die de naleving van het vliegverbod moeten afdwingen. Zij waarschuwen echter voor geweld tegen deze vliegtuigen van de kant van hun tegenstanders. Dit is inderdaad in bepaalde omstandigheden niet uit te sluiten.